

Jak dzięki środkom unijnym przygotować sześciolatki do nauki w szkole

– *program Mazowieckie Małe Przedszkola*

Elżbieta Tołwińska-Królikowska

1. Jak przygotować wiejskie dzieci do szkoły?

Wszyscy chyba zgodzimy się, że na obniżeniu wieku szkolnego najwięcej mogą zyskać dzieci, którym rodzice nie mogą zapewnić środowiska wystarczająco stymulującego rozwój. Do tej grupy często należą dzieci wiejskie. Wiadomo bowiem, że dziecko nieprzygotowane w mniejszym stopniu korzysta z oferty szkoły, zaś wśród innych dzieci – mających za sobą edukację lub silne wsparcie rodziny – czuje się słabsze i wycofuje się.

Niewątpliwie zmianie tej sytuacji może służyć edukacja przedszkolna, z której dziecko korzysta choćby przez rok i w niepełnym wymiarze godzin. Niestety, to właśnie na wsi brak placówek edukacji przedszkolnej – w prawie 1/3 gmin nie ma ich wcale.

W rozwiązaniu tego problemu miały pomóc projekty realizowane w latach 2005 – 2008 ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W tym czasie kilkanaście organizacji pozarządowych, jedna uczelnia oraz jedna gmina zakładały we wsiach tzw. alternatywne formy edukacji przedszkolnej. Realizacja całego programu miała przyczynić się do wypracowania i wdrożenia nowych rozwiązań prawnych, sprzyjających upowszechnieniu edukacji przedszkolnej w Polsce. Tak też się stało – we wrześniu 2007 roku Sejm uchwalił nowelizację ustawy o systemie oświaty, która umożliwiła tworzenie punktów i zespołów przedszkolnych, pracujących w krótszym niż przedszkola czasie. Rok 2008 przyniósł rozporządzenia MEN regulujące ich funkcjonowanie.

Od tej pory mogą powstawać – obok przedszkoli – nowe w naszym systemie placówki edukacji

przedszkolnej. Jednak niewiele jest osób, które miały już doświadczenie w tworzeniu takich placówek i w pracy w nich.

Dlatego podzielę się doświadczeniami z jednego z kilku projektów realizowanych w województwie mazowieckim – projektu Mazowieckie Małe Przedszkola.

2. Założenia projektu Mazowieckie Małe Przedszkola

W marcu 2007 roku Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Lipiny, Dębowce, Borki, prowadzące w Lipinach (powiat miński) Niepubliczną Szkołę Podstawową, wygrało konkurs resortu edukacji dotyczący tworzenia alternatywnych form edukacji przedszkolnej na wsi.

Wspólnie z Federacją Inicjatyw Oświatowych (partnerem merytorycznym) oraz trzema partnerami regionalnymi: Stowarzyszeniem na Rzecz Ekorozwoju Wsi Góry Wyżokie (region południowy), Stowarzyszeniem Rodziców „TU” z Zalesia Górnego (region centralny) oraz Towarzystwem Wspierania Szkolnictwa Wyższego i Oświaty w Płocku (region północny) założyło w woj. mazowieckim i części woj. świętokrzyskiego 30 Małych Przedszkoli.

Założenia projektu Mazowieckie Małe Przedszkola oparte były na bogatych doświadczeniach Federacji Inicjatyw Oświatowych – zarówno z tworzenia alternatywnych form edukacji przedszkolnej w innych województwach (projekt Małe Przedszkole w Każdej Wsi), jak i ze wspierania od 8 lat wiejskich społeczności lokalnych w programie Mała Szkoła.

- dzieci otrzymały na własność wyprawki: plecaczek, książeczkę, misia-maskotkę programu i przybory plastyczne; ze środków projektu opłacone też były przesiewowe badania logopedyczne i psychologiczne wszystkich dzieci, których rodzice wyrazili zgodę na udział dziecka w diagnozie,
- społeczność lokalna uzyskała wsparcie prawnika i innych specjalistów w procesie zakładania stowarzyszenia i dalszego jego działania.

4. Nauczyciel Małego Przedszkola – czym jest praca w Małym Przedszkolu

Najważniejszym jednak ogniwem projektu byli nauczyciele, a raczej nauczycielki. W tak małej placówce ich wpływ na jej funkcjonowanie jest ogromny i decydujący. Z doświadczeń FIO w realizacji poprzednich projektów alternatywnych form edukacji przedszkolnej wynikało, że przygotowanie nauczyciela do nowej dla niego pracy jest kluczowe dla powodzenia Małego Przedszkola. Praca w takiej placówce w porównaniu z pracą w powszechnym kilkuoddziałowym przedszkolu jest specyficzna, ponieważ:

- inaczej są akcentowane cele pracy placówki – ma przede wszystkim wspierać rozwój każdego dziecka, przy ograniczonej funkcji opiekuńczej,
- inna jest organizacja pracy – ograniczony czas pracy z dziećmi, który powoduje, że sposób osiągania postawionych celów musi być szczególnie przemyślany,
- inna metodyka pracy – tu posłużę się wypowiedzią Anny Florek¹, dyrektorki integracyjnego przedszkola od lat pracującego z grupami zróżnicowanymi wiekowo: *Nauczyciel podejmujący pracę z dziećmi w grupie zróżnicowanej wiekowo staje przed trudnym zadaniem – zaspokoić potrzeby grupy i bardzo zróżnicowane potrzeby poszczególnych przedszkolaków. Może temu z sukcesem sprostać, jeśli:*
  - ograniczy do minimum powszechne w przedszkolach nauczanie całej grupy,
  - zróżnicuje zadania stosownie do możliwości i poziomu umiejętności poszczególnych dzieci,
  - zapewni dzieciom jak najwięcej czasu i miejsca na zajęcia indywidualne, w parach, w małych grupach;
- głębsza i szersza musi być współpraca z rodzicami – w większości przypadków rodzina dziecka jest w stanie zapewnić mu opiekę, więc decyzja o jego edukacji przedszkolnej nie jest przymu-

sem i może w każdej chwili być zmieniona. To nauczyciel musi motywować rodziny do korzystania z oferty przedszkola; rodzice w dużej liczbie placówek pełnią rolę pomocników nauczyciela – wolontariuszy, których obecność ze względów bezpieczeństwa jest niezbędna, a których nauczyciel musi przygotować do współpracy podczas zajęć; przedszkole jest często pierwszym miejscem edukacji rodziców związanej ze wspieraniem rozwoju swojego dziecka;

- nauczyciel w większym stopniu pełni funkcję diagnostyczno-doradczą: z powodu dużych często odległości od placówek specjalistycznych wspomagających rodzinę rośnie rola diagnozy stawianej przez nauczyciela oraz porad udzielanych przez niego rodzicom;
- duże znaczenie placówki w środowisku lokalnym – zwłaszcza tam, gdzie nie ma szkoły, Małe Przedszkole staje się swoistym centrum edukacyjnym, miejscem spotkań matek i innych członków rodziny, organizatorem imprez włączających wszystkich mieszkańców wsi;
- samotność nauczyciela – na barkach jednej osoby leży cała odpowiedzialność za pracę placówki, brak jest możliwości wsparcia się doświadczeniem koleżanki czy autorytetem dyrektora, nie ma w pobliżu osób, które są zobowiązane do udzielenia pomocy w sytuacjach trudnych;
- brak wewnętrznego nadzoru pedagogicznego (tam gdzie placówka jest samodzielna, nie usytuowana w strukturze szkoły). W zmianie 10 art. 35b wprowadzonej ustawą z dnia 7 września 2007 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty ustawodawca stwierdza, że nad innymi formami wychowania przedszkolnego nadzór sprawuje kurator oświaty, co praktycznie pozbawia nauczyciela i placówki nadzoru pedagogicznego, ponieważ ich liczba oraz odległości od delegatur KO czynią go nierealnym.

Tak więc w projekcie duże znaczenie miały działania mające na celu wsparcie nauczycieli. Były to:

- **Szkolenia stacjonarne** – 72 godziny zajęć nt. zadań nauczyciela, metodyki pracy z grupą zróżnicowaną wiekowo, organizacji pracy i zarządzania Małym Przedszkolem, roli MP w środowisku lokalnym, pobudzania kreatywności małego dziecka, współpracy z rodzicami, technologii informacyjnej w pracy i doskonaleniu zawodowym nauczyciela, wspomaganiu rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym, jakości pracy Małych Przedszkoli.
- **Szkolenia e-learningowe** – 4 kursy na platformie Moodle, z których każda nauczyciel-

¹ Florek A. *Małe przedszkole – idea i organizacja*, www.mmp.fio.org.pl

ka wybierała dwa (razem 60 godzin): „Praca z grupą przedszkolną zróżnicowaną wiekowo”, „Wspieranie rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym”, „Współpraca z rodzicami w MMP”, „MMP jako centrum środowiska lokalnego”. Szkolenia e-learningowe utrwalały i rozwijały wiedzę nabytą podczas szkoleń stacjonarnych, pozwalały na przygotowanie prac zaliczeniowych realizowanych w miejscu pracy, z grupą dzieci, na otrzymanie informacji zwrotnych od fachowca o rozwiązaniach stosowanych na co dzień.

- **Konsultacje z ekspertami** – przez czaty internetowe oraz dyżury telefoniczne. Dają one nauczycielom, nawet z małych miejscowości, położonych daleko od centrów edukacyjnych, możliwość bezpośredniego kontaktu ze specjalistą i uzyskania porady.
- **Forum dyskusyjne** – cały czas na stronie e-learningowej projektu prowadzone było forum, które umożliwiała każdej nauczycielce stały kontakt z innymi nauczycielkami – wymianę doświadczeń, wsparcie emocjonalne, przekazywanie użytecznych informacji.
- **Strona internetowa programu** – na stronie www.mmp.fio.org.pl (nadal działa – zapraszamy!) ukazywały się informacje ogólnie dostępne: o programie, o poszczególnych przedszkolach, materiały merytoryczne sporządzone specjalnie dla potrzeb projektu, linki do stron internetowych użytecznych dla nauczycielek przedszkoli – szczególnie artykuły metodyczne oraz linki do ciekawych stron okazały się być bardzo popularne i są dostępne i wykorzystywane do tej pory.

W wyniku doświadczeń z realizacji kilku projektów alternatywnych form edukacji przedszkolnej jesteśmy przekonani, że nawet nauczyciel z pełnymi kwalifikacjami w zakresie wychowania przedszkolnego potrzebuje specjalnego przygotowania i wsparcia w nowej pracy, jaką jest samodzielne prowadzenie Małego Przedszkola – punktu lub zespołu wychowania przedszkolnego.

5. Wnioski z realizacji projektu dla upowszechniania edukacji przedszkolnej

Alternatywne formy wychowania przedszkolnego są nowością w naszym systemie edukacji. Przyszłość pokaże, jak się przyjmą i czy będą się rozwijać, ale już wiadomo, że:

- można je tworzyć niewielkim kosztem i niemal w każdej wsi, gdzie są dzieci i możliwe do adaptacji pomieszczenie, a na pewno powinny być otwierane przy każdej wiejskiej szkole,
- zatrudniany nauczyciel powinien przejść szkolenie przygotowujące go do takiej pracy,
- w zakładaniu i pracy takiej placówki niezbędna jest ścisła współpraca z rodzicami – tylko wtedy placówka będzie dobrze pełniła swoją rolę edukacyjną, i to nie tylko wobec dzieci, ale i wobec rodziców,
- Małe Przedszkole musi być miejscem pierwszej diagnozy dziecka i ewentualnie pośrednikiem w udzieleniu mu specjalistycznej pomocy,
- wiejskie przedszkole, zwłaszcza we wsiach, gdzie nie ma szkoły, musi pełnić rolę małego centrum kulturalno-edukacyjnego – spotkania dla rodziców, popołudniowa edukacja rodzin itp.,
- aktywizowanie rodziców wokół przedszkola, np. zakładanie przez nich przedszkola może przynieść znakomite efekty dla rozwoju całej wsi,
- tam, gdzie samorząd nie chce założyć przedszkola, mogą to zrobić rodzice, zakładając stowarzyszenie i prowadząc niepubliczną inną formę edukacji przedszkolnej.

A wszystko po to, aby wiejskie dzieci, rozpoczynając naukę w szkole, były do niej dobrze przygotowane – umiały skorzystać z jej oferty, dobrze czuły się w grupie, z radością uczestniczyły w zajęciach, miały wcześniej zdiagnozowane ewentualne deficyty i opóźnienia rozwojowe.

---

*Autorka jest wiceprezesem
Federacji Inicjatyw Oświatowych*
